نگاه

نظارت در حکمرانی ایران؛ از وعده تا عمل

سیدمهرداد بنی‌هاشمی کهنگی

در ایران، نهادهای نظارتی بسیاری وجود دارند که به منظور نظارت بر عملکرد دولت و مقامات دولتی تشکیل شده‌اند. اما پرسش کلیدی این است که چگونه می‌توان انتظار داشت نهادهایی که خود از درون ساختار قدرت برآمده‌اند، به صورت مستقل و بی‌طرفانه عمل کنند؟ این پارادوکس نظارتی نه‌تنها پرسش‌برانگیز است، بلکه به یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های حکمرانی در کشور تبدیل شده است.

نهادهای نظارتی؛ ابزار اصلاح یا تزئین قدرت؟

براساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، پنج نهاد نظارتی اصلی بر عملکرد دولت نظارت دارند. اما واقعیت این است که ۷۰ درصد از اعضای شوراهای نظارتی خود مقامات دولتی هستند یا ارتباط نزدیکی با قدرت دارند. این تضاد منافع، سبب می‌شود که نظارت در عمل یک ابزار اصلاحی نباشد و به یک تشریفات اداری و یک نمایش تبدیل شود. نظارت زمانی مؤثر است که نهاد ناظر به طور کامل از هرگونه وابستگی به قدرت اجرائی آزاد باشد؛ اما در وضعیت فعلی، نهادهای نظارتی نه‌تنها قادر به اصلاحات واقعی نیستند، بلکه بسیاری از آنها به ابزاری برای حفاظت از وضعیت موجود تبدیل شده‌اند.

آمارهایی که حکایت از ضعف نظارت دارند

● ۱۵ درصد از گزارش‌های نظارتی به صورت عمومی منتشر می‌شوند. این آمار نشان‌دهنده فقدان شفافیت در این فرایند است که به کاهش اعتماد عمومی منجر می‌شود. ● در پنج سال گذشته، فقط دو درصد از گزارش‌های تخلف به تشکیل پرونده قضائی منجر شده‌اند. این عدد بی‌اعتمادی را بیشتر می‌کند. ● در چنین شرایطی، نظارت بیشتر به یک روند بی‌اثر تبدیل می‌شود که به جای اصلاحات، تنها نمایشی از اقداماتی است که عملا هیچ تغییر ملموسی در وضعیت موجود ایجاد نمی‌کند.

نظارت نمایشی و تضاد منافع در قلب حکمرانی

وقتی نهاد ناظر و نهاد نظارت‌شونده از یک ساختار قدرت نشئت می‌گیرند، نظارت به ابزاری برای حفظ وضعیت موجود و نه اصلاح آن تبدیل می‌شود. این وضعیت به بروز تضاد منافع سیستماتیک می‌انجامد؛ به عبارتی، این سیستم به جای اینکه عامل پیشرفت و اصلاح باشد، خود به بخشی از مشکل تبدیل می‌شود.

راه‌حل‌هایی برای نظارت واقعی و اصلاح حکمرانی

برای غلبه بر این بحران و ایجاد نظارتی مؤثر، لازم است که چند تغییر اساسی در نظام نظارتی کشور انجام شود: **۱. استقلال نهادهای نظارتی:** نهادهای نظارتی باید از ساختار قدرت جدا و مستقل عمل کنند. این استقلال نه‌تنها در متون قانونی بلکه در عمل باید به‌وضوح مشاهده شود. **۲. شفافیت در گزارش‌ها:** گزارش‌های نظارتی باید به طور عمومی و بدون هیچ‌گونه فیلتر یا سانسور منتشر شوند. شفافیت در این زمینه می‌تواند به تقویت اعتماد عمومی و ارتقای آگاهی شهروندان از فرایندهای نظارتی کمک کند. **۳. پاسخ‌گویی و اقدامات قانونی:** نهادهای نظارتی باید قدرت پیگیری و برخورد با تخلفات و فساد را داشته باشند. برخورد با فساد نباید تنها در حد ارجاع پرونده‌ها به مراجع قضائی محدود شود، بلکه باید سازوکارهای عملیاتی و مؤثری برای مقابله با فساد در داخل نهادهای دولتی وجود داشته باشد. **۴. نظارت مردمی و رسانه‌ای:** نظارت باید از حالت محدود و دولتی خارج شده و به یک فرایند جمعی تبدیل شود. مشارکت مردم و رسانه‌ها در نظارت، می‌تواند به ایجاد یک نظارت جامع و مؤثر منجر شود. رسانه‌ها و شهروندان می‌توانند با گزارش تخلفات و فساد، فشار لازم را برای اعمال اصلاحات ایجاد کنند. **۵. اصلاحات قانونی:** قوانین نظارتی باید مورد بازنگری قرار بگیرند و سازوکارهایی برای ایجاد نهادهای نظارتی مستقل و بدون تضاد منافع در آنها پیش‌بینی شود. این اصلاحات باید به گونه‌ای باشد که نهادهای نظارتی توانمندی لازم برای پیگیری تخلفات را داشته باشند و در عمل، اثرگذاری خود را نشان دهند.

پایان پارادوکس نظارتی

این پارادوکس نظارتی نشان می‌دهد که صرف داشتن نهادهای نظارتی متعدد نمی‌تواند به معنای حکمرانی خوب باشد. وقتی نظارت تبدیل به یک فرایند نمایشی و بی‌اثر می‌شود، حکمرانی نه‌تنها دچار بحران می‌شود، بلکه از اصلاحات واقعی و تغییرات مؤثر دور می‌ماند. تنها زمانی که نهادهای نظارتی از استقلال واقعی برخوردار باشند و شفافیت در گزارش‌ها و اقدامات وجود داشته باشد، می‌توان به حکمرانی سالم و پایدار دست یافت.

در شرایطی که سازمان آتش‌نشانی اعلام کرده فقط ۳ مدرسه تأییدیه ایمنی دارند، آموزش‌وپرورش می‌گوید نگران نباشید

از اعلام آتش‌نشانی تا انکار آموزش‌وپرورش

اغلب مدارس به دست پیمانکاران ساخته می‌شود که تلاش می‌کنند با کمترین هزینه مدرسه بسازند. آنچه می‌بینیم این است که بیشتر این مدارس شرایط خوبی ندارند

نیلوفر حامدی: «شما عکس را ببینید؛ سقف با یک باران آخر هفته آسیب دیده، ایزوگام سقف را باد و باران کاملا از بین برده و موزاییک هم ریزش کرده است. تنها خوش‌اقبالی ما و دانش‌آموزان این بود که این اتفاق در آخر هفته‌ای رخ داد که کسی در محیط مدرسه و کلاس درس حضور نداشت».

آمار دقیقی از تعداد مدارس ناایمن در کشور وجود ندارد، اما سال گذشته حمیدرضا خان‌محمدی، رئیس سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس، با اشاره به وجود صد هزار کلاس درس ناایمن در کشور، اعلام کرده بود با توجه به ردیفی که در برنامه هفتم پیش‌بینی شده، موضوع مدارس ناایمن در مدت پنج سال حل می‌شود. با وجود این، داده‌های جدید خبرهای خوبی را به گوش نمی‌رسانند. شهریور امسال رئیس کمیته ایمنی شورای شهر با اشاره به نزدیک شدن به آغاز سال تحصیلی از شناسایی ۴۰۰ هزار مدرسه فاقد انطباق ایمنی تنها در شهر تهران خبر داده بود. به‌تازگی معاون پیشگیری آتش‌نشانی تهران نیز خبر داد تنها سه مدرسه در پایتخت تأییدیه ایمنی دریافت کرده‌اند. درحالی‌که انتظار می‌رفت تهران شرایط بهتری از دیگر شهرهای کشور داشته باشد، این اخبار به میزان نگرانی برای مناطق محروم‌تری که در سال‌های گذشته نیز اخبار متعددی درباره بروز حادثه در آنها رخ داده بود، افزوده است؛ به‌طور مثال، برای شهرهای اطراف تهران همچون شهریار، ملارد و اسلامشهر و همچنین برای استان‌هایی که همواره رنج محرومیت را بر گرده خود حمل می‌کنند، مناطقی مانند سیستان‌وبلوچستان و خوزستان که پیش‌تر هم اخبار مرتبط با وجود مدارس ناایمن در آنها منتشر شده بود.

۴۰۰ هزار مدرسه ناایمن

شهریور امسال، مهدی بابایی، رئیس کمیته ایمنی شورای شهر، با اشاره به مسئولیت شهرداری تهران در قبال مدارس پایتخت گفته بود: «با توجه به ردیف بودجه کمک به مدارس و مصوبه ایجاد سامانه برخط پایش ایمنی ساختمان‌های شهر تهران شورای اسلامی شهر که در این دوره نیز اصلاحیه‌ای بر آن صورت گرفته است، شهرداری تهران ملزم است اعتباری را که در این ردیف قرار دارد با اولویت ایمن‌سازی مدارس هزینه کند و درصورتی‌که مدرسه دارای تأییدیه ایمنی باشد، اعتبار مذکور به موارد غیر از آن اختصاص یابد». به گفته او، سال گذشته اداره HSE سازمان پیشگیری و مدیریت بحران در قالب مسئولیت اجتماعی، دوهزارو ۴۰۰ مدرسه دولتی شهر تهران را مورد رصد و پایش ایمنی قرار داد که نتیجه آن شناسایی ۴۰۰ هزار مورد انطباق‌نداشتن ایمنی بود؛ این موارد نشان می‌دهد که باید در تخصیص اعتبارات، اولویت‌گذاری صورت گیرد. رئیس کمیته ایمنی شورای شهر تأکید کرده بود: «این موضوع در اغلب مناطق ۲۲گانه که به مدارس کمک می‌کنند، رعایت نمی‌شود. از این‌رو درخواست بنده این است که براساس مصوبه شورا، اولویت کمک به مدارس در راستای رفع ناایمنی‌ها باشد تا مدارس بتوانند تأییدیه ایمنی خود را از سازمان آتش‌نشانی دریافت کنند. با توجه به بررسی‌ها اولویت تخصیص این اعتبارات، ایمنی مدارس نبوده است؛ تذکر بنده به شهرداری تهران این است که اولویت را رفع ناایمنی مدارس قرار دهد». یک ماه از شروع سال تحصیلی نگذشته بود که معاون پیشگیری آتش‌نشانی تهران نیز خبر جدیدی از وضعیت ایمنی مدارس داد. کامران عبدولی با اشاره به وضعیت ایمنی مدارس گفت: «یکی از دغدغه‌های اصلی سازمان، ایمنی مدارس و مهدکودک‌هاست. در مقایسه با دیگر ساختمان‌ها، مدارس در زمینه ایمنی عقب‌ترند و پیشرفت درخور توجهی نداشته‌اند، درحالی‌که ساختمان‌های درمانی، تجاری و مسکونی جدید اقدامات مناسبی در این زمینه انجام داده‌اند. دلیل این عقب‌ماندگی عمدتا مربوط به مسائل نقدینگی و اعتبارات است». به گفته او، از مجموع شش‌هزارو ۴۲۰ مدرسه که شامل هزارو ۵۰۴ مهدکودک و پیش‌دبستانی، دوهزارو ۵۰ مدرسه ابتدایی، دوهزارو ۳۸۳ مدرسه متوسطه فنی و حرفه‌ای و کار و دانش و ۸۸ مدرسه کودکان استثنائی و متوسطه استثنائی (دوهزارو ۹۱۳ مدرسه غیردولتی و سه‌هزارو ۱۲۹ دولتی) می‌شود، تاکنون ۴۳ پرونده تشکیل شده و تنها سه مورد به تأییدیه نهایی رسیده‌اند. در این میان، دیگر اقدامات مؤثر هم اجرائی نشده است». براساس اعلام عبدولی، بخش عمده حوادث در سال‌های گذشته ناشی از اتصالی برق، منابع حرارتی، شعله باز، بخاری‌ها و تجهیزات استانداردنشده بوده است. همچنین برخی حوادث ناشی از جوشکاری، برشکاری، سقوط از ارتفاع، استفاده نادرست از مواد و چاه‌ها و مشکلات مربوط به آزمایشگاه‌ها، موتورخانه‌ها و انبارداری گزارش شده است. نصب سیستم‌های اعلام حریق در مدارس با بیش از دو یا سه طبقه یا فضاهای پنهان می‌تواند کمک درخور توجهی به کنترل حریق داشته باشد. تفاهم‌نامه‌ای بین سازمان آتش‌نشانی، اداره کل آموزش‌وپرورش و سازمان نوسازی مدارس تهران وجود دارد که در آن تمام موارد مربوط به ارتقای ایمنی ساختاری و عملیاتی مدارس مطرح شده و قابل پیگیری است».

موضوع ایمنی مدارس ابعاد گسترده‌ای دارد و دریافت تأییدیه نهایی آتش‌نشانی فقط یکی از مراحل فرایند ایمن‌سازی است. درحال‌حاضر بخش درخور توجهی از مدارس تهران دارای سیستم‌های ایمنی فعال، مقاوم‌سازی سازه‌ای و تجهیزات ایمنی استاندارد هستند، اما ممکن است در فرایند اداری دریافت گواهی نهایی، برخی موارد مستندسازی یا تکمیل پرونده در حال انجام باشد

معاون پیشگیری سازمان آتش‌نشانی تهران معتقد است آموزش‌ها در این مدت منجر به افزایش ایمنی مدارس نشده است.

آمار آتش‌نشانی تفسیرپذیر است

دو هفته پیش بود که خبر ریزش سقف یک مدرسه منتشر شد؛ ریزش آوار این مدرسه در حال ساخت درشهرستان ملارد در غرب استان تهران سه مصدوم داشت. «عباس زارع»، مدیرکل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان تهران، در پاسخ به «شرق» درباره حیطه وظایف این سازمان در برابر نوسازی مدارس می‌گوید: «نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس یکی از مجموعه‌های تخصصی زیرمجموعه وزارت آموزش‌وپرورش است که به صورت مستقل و با مأموریت عمرانی فعالیت می‌کند. وظیفه اصلی اداره‌کل نوسازی مدارس، تأمین، ساخت، بازسازی، بهسازی و استانداردسازی فضاهای آموزشی و پرورشی کشور است. به عبارت دیگر، آموزش‌وپرورش سیاست‌گذار و بهره‌بردار است، اما وظیفه ساخت، تجهیز و ایمن‌سازی مدارس به صورت مستقیم بر عهده سازمان نوسازی مدارس کشور و ادارات کل تابعه در استان‌هاست. بنابراین مسئولیت اصلی امور زیرساختی و عمرانی مدارس، ازجمله ایمنی، استحکام و استانداردسازی ساختمان‌ها، در حیطه مأموریت نوسازی مدارس قرار دارد». او در واکنش به آماری که سازمان آتش‌نشانی درباره تعداد مدارس ایمن در تهران اعلام کرده است، می‌گوید: «این آمار نیازمند تفسیر دقیق‌تری است. موضوع ایمنی مدارس ابعاد گسترده‌ای دارد و دریافت تأییدیه نهایی آتش‌نشانی فقط یکی از مراحل فرایند ایمن‌سازی است. درحال‌حاضر بخش درخور توجهی از مدارس تهران دارای سیستم‌های ایمنی فعال، مقاوم‌سازی سازه‌ای و تجهیزات ایمنی استاندارد هستند، اما ممکن است در فرایند اداری دریافت گواهی نهایی، برخی موارد مستندسازی یا تکمیل پرونده در حال انجام باشد. اداره کل نوسازی مدارس استان تهران در سال‌های اخیر با جدیت موضوع ایمنی و استحکام بناها را دنبال کرده و با همکاری شهرداری تهران و سازمان آتش‌نشانی، پروژه‌های متعددی در زمینه بهسازی، مقاوم‌سازی و حذف مدارس فرسوده را در دستور کار دارد. بنابراین، جای نگرانی نیست، اما موضوع ایمنی را همواره از اولویت‌های اصلی خود می‌دانیم و به صورت مستمر پیگیری می‌کنیم». او عدالت آموزشی را فقط محدود به افتتاح مدارس جدید نمی‌داند: «عدالت آموزشی فقط در دسترسی به فضاهای آموزشی خلاصه نمی‌شود، بلکه ایمنی، کیفیت و استانداردبودن فضا نیز بخش جدایی‌ناپذیر آن است. سیاست ما در نوسازی مدارس استان تهران این است که هیچ مدرسه‌ای در معرض خطر باقی نماند و همه دانش‌آموزان در فضایی ایمن، استاندارد و شایسته تحصیل کنند. افتتاح مدارس جدید در مناطق کم‌برخوردار بخشی از عدالت آموزشی است، اما اصلاح، ایمن‌سازی و مقاوم‌سازی مدارس موجود نیز در همان سطح اهمیت قرار دارد. در واقع ما دو مسیر را هم‌زمان پیش می‌بریم؛ توسعه فضاهای آموزشی جدید برای مناطق نیازمند و بهسازی و ایمن‌سازی مدارس قدیمی برای حفظ جان و سلامت دانش‌آموزان». زارع با اشاره به برنامه‌های سازمانش برای توجه جدی‌تر به مبحث ایمنی مدارس عنوان می‌کند: «در استان تهران، موضوع ایمنی مدارس به صورت یک رویکرد کلان و فراگیر دنبال می‌شود. در این چارچوب، چند محور اصلی در دستور کار قرار دارد: تدوین و اجرای طرح جامع ایمنی مدارس تهران با همکاری شهرداری و سازمان آتش‌نشانی، پایش و ارزیابی دوره‌ای مدارس از نظر استحکام و ایمنی سازه‌ای، تجهیز مدارس به سیستم‌های اعلام و اطفای حریق، تابلوهای هشدار و مسیرهای اضطراری استاندارد، آموزش مدیران و کارکنان مدارس در زمینه ایمنی و واکنش در شرایط بحران و همکاری با خیرین مدرسه‌ساز برای جایگزینی مدارس فرسوده و ناایمن. در کنار این اقدامات، نوسازی مدارس استان تهران با رویکردی جدید و نگاه عدالت‌محور تلاش دارد فضای آموزشی را نه‌فقط توسعه دهد، بلکه کیفیت، امنیت و آرامش را نیز در کلاس‌های درس تضمین کند».

مدارس خوزستان و سیستان‌وبلوچستان چه شرایط ایمنی دارند؟

اگر پیگیر اخبار مرتبط با مدارس و حوادث پیرامون آن باشید، می‌دانید که برخی استان‌ها بیش از سایرین در معرض آسیب‌های این موضوع هستند. «عباس سرگزی»، مدیر روابط‌عمومی آموزش‌وپرورش استان سیستان‌وبلوچستان اما می‌گوید نمی‌توان عنوان «بحران» را به ایمنی مدارس در این استان پیوند زد: «البته من کارشناس نیستم اما اینکه بگوییم استان ما در این زمینه بحران دارد، درست نیست. مدارس از طرف سازمان نوسازی در اختیار آموزش‌وپرورش قرار می‌گیرد و اساسا مسئولیت ایمنی مدرسه‌ها با ما نیست. اما پیش از اینکه مدرسه‌ها فعال شوند، تأییدیه‌ها گرفته می‌شود و حوزه‌های نظارتی هم کارشان را می‌کنند». «بابک نوری‌زاده» هم که دو دهه مدیریت روابط‌عمومی آموزش‌وپرورش استان خوزستان را بر عهده داشته و کارشناس حوزه آموزش به شمار می‌رود، معتقد است ساختار اقلیمی هر استانی را باید در نوع شکل مدارس در نظر گرفت: «مدرس در تمام کشور نمی‌توانند یک شکل داشته باشند. باید ساختار اقلیمی هر استانی را هم در نظر گرفت. مثلا در استان ما شرایط آب‌وهوایی به‌گونه‌ای است که مدارس سنگی یا کانکسی وجود دارند؛ هم به خاطر اینکه عشایر در استان ما فعال هستند و هم به خاطر آب و هوا. ضمن اینکه نباید فراموش کرد روند توسعه خوزستان به خاطر جنگ با عراق دیرتر از استان‌های دیگر آغاز شد».

ادامه در صفحه ۱۰

از جامعه

هشدار درباره افزایش خودکشی در کودکان

ایلنا: رئیس سازمان امور اجتماعی کشور در پاسخ به این پرسش که آیا خودکشی در میان دانش‌آموزان افزایش یافته است؟ توضیح داد: «بله، متأسفانه به‌ویژه در گروه‌های سنی پایین‌تر از ۱۲ سال که پیش از این بسیار نادر بود، اکنون شاهد افزایش موارد اقدام و حتی مرگ ناشی از خودکشی هستیم». محمد بطحائی درباره وضعیت پدیده خودکشی در کشور توضیح داد: «اصلی‌ترین عامل بروز این اتفاق و آسیب اجتماعی این است که افراد به اندازه‌ای از تحمل می‌رسند که احساس می‌کنند دیگر پایداری برایشان ممکن نیست و در نتیجه دست به خودکشی می‌زنند. این آستانه تحمل یا تاب‌آوری افراد در برابر اتفاقات اجتماعی قابل افزایش یا کاهش است. آنچه می‌تواند مقاومت افراد را در برابر حوادث و اتفاقات ناگوار زندگی بالا ببرد، آموزش‌هایی است که به آنها داده می‌شود و مهارت‌هایی است که باید پیدا کنند». بطحائی با انتقاد از ضعف نظام آموزشی کشور در این زمینه، افزود: «متأسفانه ما در نظام آموزشی کشور، چه در دوران مدرسه و چه در دوران دانشگاه، در این زمینه با مشکل جدی مواجه هستیم. به‌گونه‌ای که یک نوجوان ۹ یا ۱۰ساله ممکن است در مواجهه با کوچک‌ترین فشار در زندگی، خانواده یا مدرسه، بلافاصله اقدام به خودکشی کند و متأسفانه در برخی موارد جان خود را از دست بدهد». او با اشاره به نقش نهادهای مسئول در این حوزه گفت: «در کشور ما اورژانس اجتماعی و مراکز «سراج» وابسته به وزارت بهداشت مسئولیت اصلی این کار را بر عهده دارند و تلاش‌های زیادی نیز انجام می‌دهند، اما این تلاش‌ها کافی نیست. همچنان نحوه مداخله برای افرادی که در معرض خودکشی قرار دارند، یا دارای افکار خودکشی هستند یا سابقه اقدام به خودکشی ناموفق دارند، کامل و کارآمد نیست». بطحائی در ادامه با اشاره به آمار پدیده خودکشی در کشور افزود: «متأسفانه در سال‌های اخیر با سیر صعودی در نرخ خودکشی، چه در اقدام و چه در موارد منجر به فوت مواجه بوده‌ایم. اگرچه نرخ خودکشی در ایران از میانگین جهانی پایین‌تر است، چه در زمینه اقدام و چه در مرگ ناشی از خودکشی، اما سیر آن در کشور ما صعودی است. برخی کشورها توانسته‌اند با مداخلات هدفمند نرخ خودکشی را کاهش دهند. برای نمونه، تعدادی از کشورهای اروپایی و حتی کره جنوبی و ژاپن موفقیت‌هایی در این زمینه کسب کرده‌اند». او با اعلام نگرانی از گسترش محتوای خطرناک در فضای مجازی گفت: «اکنون در فضای مجازی سایت‌ها و شبکه‌هایی وجود دارند که افراد را تشویق به خودکشی می‌کنند و حتی روش‌های خودکشی بدون درد را آموزش می‌دهند. با گسترش این فضا، میزان خودکشی افزایش یافته و لازم است ما بسیار فعال‌تر از گذشته با این آسیب اجتماعی مقابله کنیم».

جدول ۵۱۷۹ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- از مصالح ساختمانی- چو حل گشت آسان شود- درخت تبریزی ۲- شاعر عهد قاجاری و ملقب به شمس‌الشعرا- درد و رنج ۳- پستاندار آبزی بسیار بزرگ- ریزنمرات- گریزنده از روی ترس ۴- سازمان جاسوسی رژیم صهیونیستی- شهر صد دروازه ۵- جاده ریل‌گذاری‌شده- اجرای اثر موسیقی در حضور مردم- از رایج‌ترین ابزارهای طراحی ۶- فاصله میان دو نقطه- بی‌همتا- نزدیک‌شدن ۷- رنگ زرد پرچم المپیک نماد این قاره است- سرنیزه- سرشار ۸- موی تابدار- جلاد انقلاب کبیر فرانسه- انبار غله ۹- ویرایش سنتی تصویر عکاسی- ظالم و ستمکار- شعبه‌ای از نژاد سفید ۱۰- پدیدآورنده- از الفبای زبان یونانی- استفراغ ۱۱- اراده- کمانچه‌کش فقید موسیقی ایرانی- روغنی با اسید چرب کم ۱۲- پایتخت آلبانی- حصیر ۱۳- لقب رستم دستان- بزرگان- قسمتی از گوش ۱۴- چهره- فیلمی به کارگردانی روبن فلیشر و بازی شون پن ۱۵- غذایی بوشهری- نوعی انرژی- چین‌وچروک پوست

عمودی:

۱- داستانی نوشته جان اشتاین بک - شراره آتش- سیاه و سفیدش خوردنی است ۲- فریاد مهیب- فرمان‌بردن- دلیر ۳- نوعی ماهی در آب‌های شمال ایران- شهر قوم لوط- سمت راست ۴- حس سامعه- موسیقی‌دان اتریشی قرن نوزدهم ۵- من و شما- ساز استاد احمد عبادی- پادشاه بزرگ و قدرتمند ۶- خشمگین- محکمه باطنی- غوزه پنبه ۷- معنی و مفهوم- باعث و موجب- غیرقابل تغییر ۸- شهرستانی در آذربایجان شرقی- دوره‌ای از عمر- آزاد ۹- مقابل رفتن- از فرم‌های مهم موسیقی‌سازی و آوازی غرب- نوعی نان حجیم ۱۰- رودی در فرانسه- سهولت- خوش‌آوازه ۱۱- مرد سالخورده- ردیاب- از جدایی‌ها شکایت می‌کند ۱۲- غنیمت‌شمرده- خطایی در هندبال ۱۳- خردمند- دستوری- کنترل دقیق ۱۴- آدم بی‌عار- دست‌کم- واحد اندازه‌گیری طول ۱۵- گله چهارپایان- پیشرو قافله زائران- رمز عملیات والفجر پنج

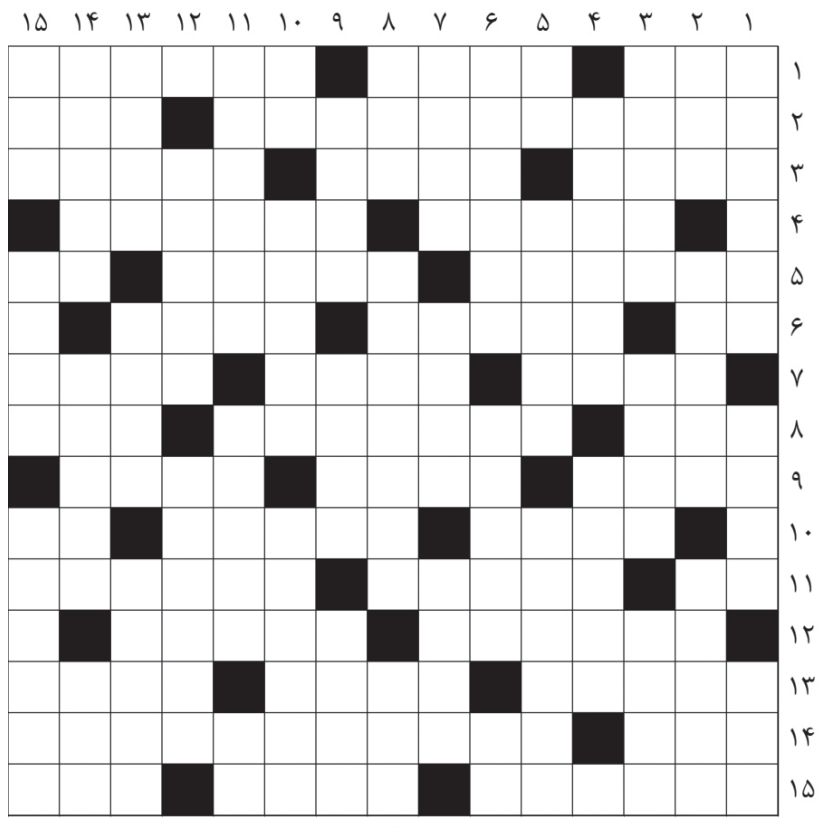

حل سودوکو ۴۱۷۴

۶	۵	۱	۹	۸	۷	۳	۲	۴
۴	۹	۸	۳	۶	۲	۷	۵	۱
۳	۷	۲	۱	۵	۴	۹	۸	۶
۵	۴	۹	۲	۷	۱	۸	۶	۳
۲	۸	۷	۶	۴	۳	۱	۹	۵
۱	۶	۳	۸	۹	۵	۲	۴	۷
۷	۱	۶	۴	۲	۹	۵	۳	۸
۸	۲	۵	۷	۳	۶	۴	۱	۹
۹	۳	۴	۵	۱	۸	۶	۷	۲

۴	۶	۷	۲	۵	۱	۸	۹	۳
۸	۱	۵	۹	۳	۴	۶	۷	۲
۳	۹	۲	۸	۷	۶	۵	۴	۱
۷	۳	۸	۱	۴	۵	۲	۶	۹
۹	۲	۴	۳	۶	۸	۷	۱	۵
۱	۵	۶	۷	۲	۹	۴	۳	۸
۶	۷	۳	۵	۱	۲	۹	۸	۴
۲	۴	۹	۶	۸	۳	۱	۵	۷
۵	۸	۱	۴	۹	۷	۳	۲	۶

حل جدول ۵۱۷۸

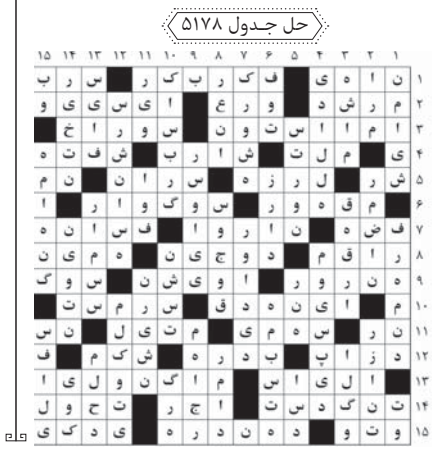

سودوکو سخت ۴۱۷۵

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

	۴				۸			۵
۸	۷	۶						
۱					۹	۸		
				۲			۳	
		۲	۷		۵	۶		
	۳			۹				
		۴	۲					۹
						۴	۵	۶
۵			۹				۱	

سودوکو ساده ۴۱۷۵

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

					۷		۲	
		۲	۸	۹			۱	
۶	۱		۲			۹		
۳				۸	۵		۴	
		۹	۳		۲	۸		
	۵		۷	۱				۲
		۱			۶		۹	۸
	۸			۷	۱	۴		
	۹		۴					